

Kulturhistorisk rapport

Telefon: 99 31 74 00

E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Udgravning ved Sdr. Tranders IV

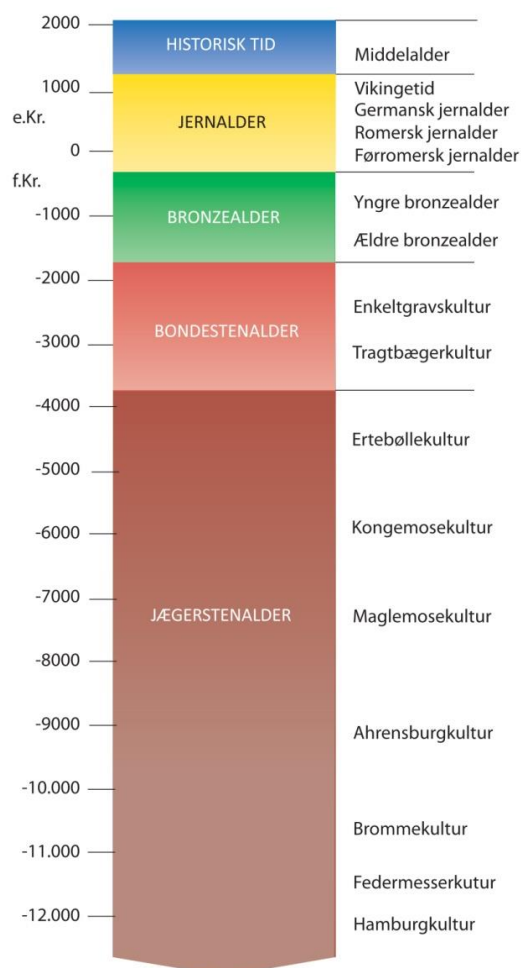
J.nr. ÅHM 6785

Udgravning maj/juni 2017

Rapport udfærdiget af: Niels Haue

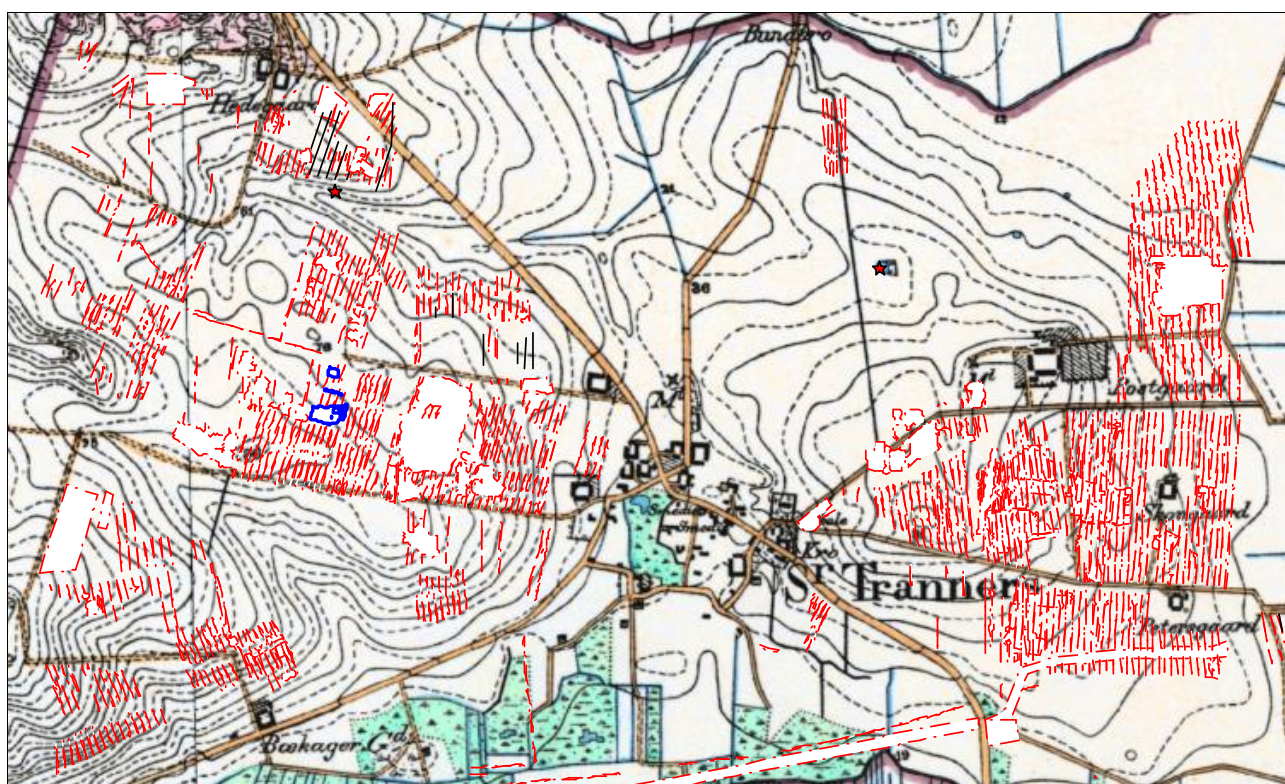
Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	3
Undersøgelsens resultater	3
Sammenfatning og perspektivering	5
Hvis du vil vide mere	6
Udgravningsdata.....	7

Indledning

Udgravning af en bebyggelse fra slutningen af bronzealderen og begyndelsen af jernalderen i forbindelse med byggeri i Da Vinci parken, Aalborg. Bebyggelsen består af fem-seks langhuse. Et mindre langhus havde desuden bevaret stenbrolagt grebning. Nord for bebyggelsen blev et kompleks af brønde undersøgt. Bebyggelsen omgives af et grøftehegn, men dette hegn formodes at være fra vikingetid eller tidlig middelalder og er således ikke samtidig med bebyggelsen. I udgravningsfeltet blev tillige undersøgt en ovn fra yngre bronzealder. I alt 3.100 m² blev undersøgt.

Figur 1 Arkæologiske undersøgelser ved Sdr. Tranders angivet med rødt. Med blåt ses udgravningsfeltet for denne kampagne. Baggrundkort: De høje målebordsblade fra ca. 1880.

Undersøgelsens baggrund

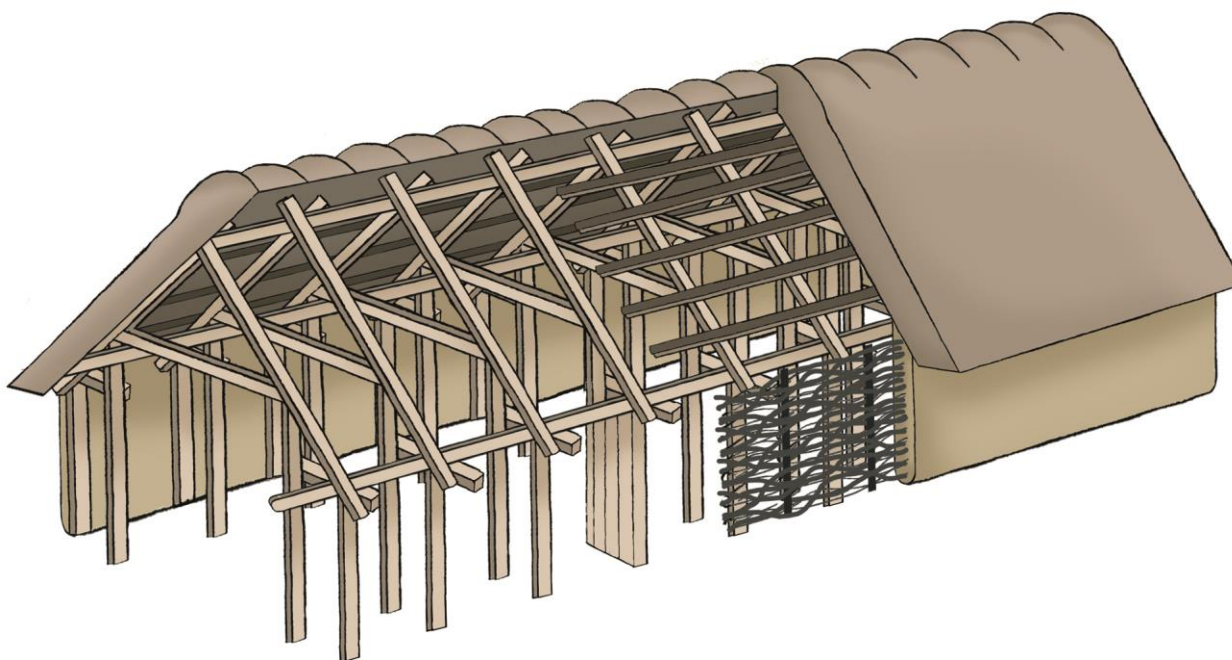
Lokalområdet har i en årrække været i kraftig vækst med udstykninger til både boliger og udvidelse af universitetet. Museet har i den forbindelse forestået en lang række undersøgelser spredt på bakkerne omkring Sdr. Tranders. Bakkerne har tydeligvis været forbavsende tæt bebygget fra i hvert fald slutningen af bronzealderen og fremefter.

Lokalområdet i oldtiden

I løbet af jernalderen udvikler der sig på begge sider af Sdr. Tranders store bebyggelser, som gradvist over århundrederne synes at rykke ned mod det sted, hvor Sdr. Tranders findes i dag. Det aktuelle areal findes netop i den nordlige udkant af en af disse omfattende jernalderbebyggelser.

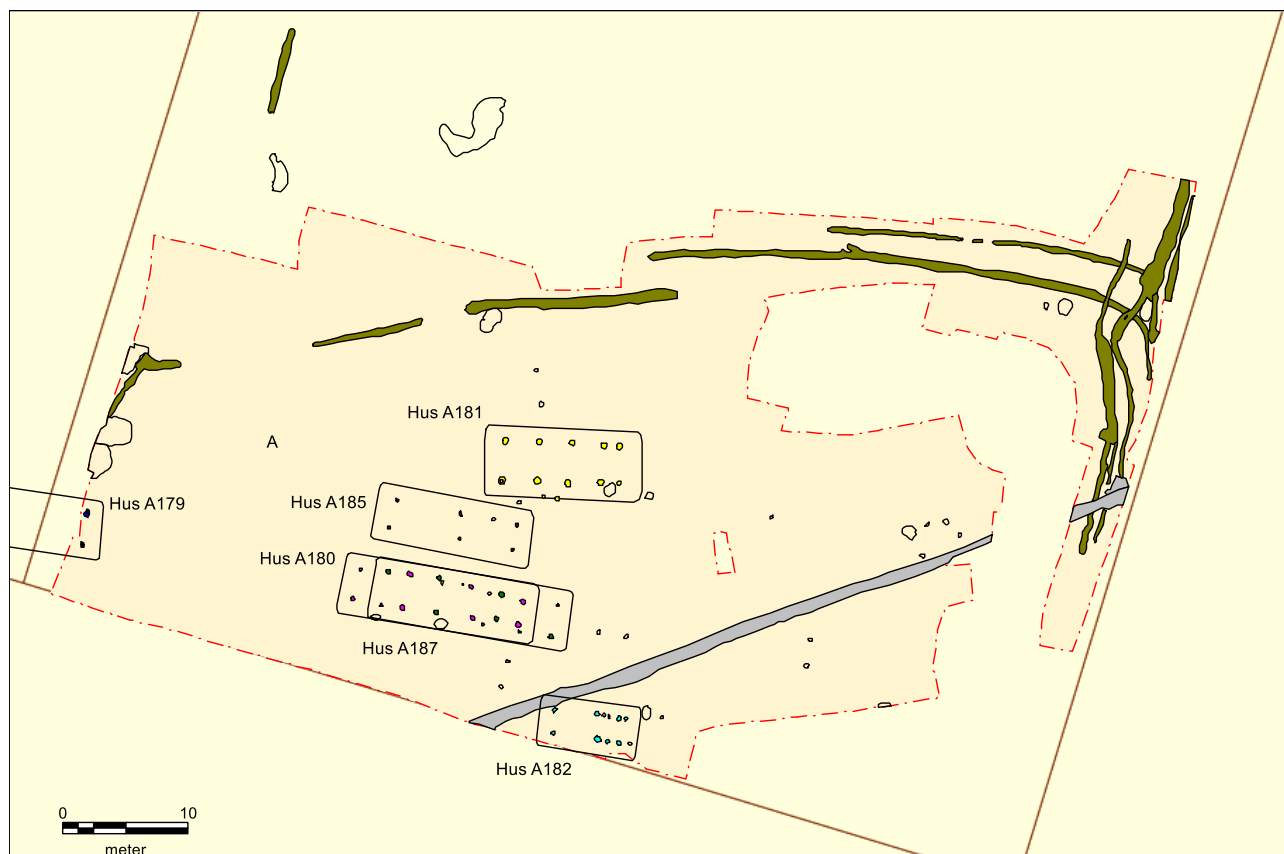
Undersøgelsens resultater

Ved udgravningen blev et sydligt felt med rester af fem-seks langhuse undersøgt. Vestligst i feltet blev et enkelt stolpesæt erkendt og tolket som del af hus A179. Dele af dette hus blev undersøgt i forbindelse med arkæologiske udgravninger vest for det nuværende udgravningsfelt (ÅHM 5380). Husene A180 og A187 tolkes som to faser af samme gård, og hus A181 samt A185 skal tilsvarende opfattes som faser af en enkeltgård, der gennem fem-seks generationer flytter rundt inden for et velafgrænset bosættelsesområde. Husene kan dateres til slutningen af bronzealderen eller ældre førromersk jernalder. Husene er primært dateret ud fra C14 dateringer af et begrænset makrofossilmateriale. Husene er alle af den velkendte oldtidstype bestående af et treskibet langhus, hvor stald og beboelse er under samme tag.

Figur 2 Perspektivtegning af konstruktionen af et treskibet jernalderhus. To parallelle rækker af indre tagbærende stolper har båret husets tag, mens vægforløbet ofte har bestået af en let lerklinet feltvæg.

Nord for bebyggelsen fremkom flere øst-vest gående grøfter, der tolkes som hegn eller skelgrøfter til en senere bebyggelse. Lignende grøfter er således erkendt ved udgravninger øst for Sdr. Tranders.

Figur 3 Det sydlige udgravningsfelt med angivelse af de fundne langhuse. Hegnet nord for husene skal sandsynligvis dateres til vikingetid eller tidlig middelalder og er således ikke samtidig med bebyggelsen.

Nord for bopladsen blev et mindre felt på ca. 400 m² undersøgt. Feltet indeholdt seks cirkulære fyldskifter, hvor A101 i feltets nordvestlige hjørne ikke er afgrænset og ej heller blev undersøgt yderligere. De øvrige anlæg blev snittet med maskine, hvorved fire anlæg tolkes som brønde. Dybden varierer mellem 67 cm og 202 cm. Kun den ene brønd indeholdt

Brønd

En brønd er som i dag et hul gravet for at skaffe vand. Der kendes brønde helt fra bondestenalderen (3.900 f.kr.), og gennem størstedelen af oldtiden er en brønd blot et ofte smalt og dybt hul med ret stejle sider. I visse tidsperioder forer man brøndhullet med træ, enten i form af pileflet, en udhulet træstamme (en holk) eller en bygget kasse af træ.

daterende fund i form af lerkarskår fra ældre jernalder. Det er muligt at brøndene i feltet er samtidige med bebyggelsen i det sydlige felt, men brøndene rummede desværre ikke egnet materiale til C14 datering.

Sammenfatning og perspektivering

De fundne bebyggelsesspor tilhører en bebyggelse der har sin hovedudbredelse mod syd. I skrivende stund er dette bekræftet i forbindelse med forundersøgelsen ÅHM 6784.

Udgravningerne ved Sdr. Tranders bidrager til et detailindblik i bosættelsesmønstrene i slutningen af bronzealderen samt jernalderen. I yngre bronzealder synes bebyggelsen at være opdelt i enkeltgårde, der er spredt over et større areal med 2-300 meters afstand. I starten af jernalderen samles bebyggelsen i flere landsbyer, hvor arealet syd for denne udgravning har udgjort en af områdets største landsbyer.

Hvis du vil vide mere

Som yderligere læsning kan anbefales følgende skrifter.

Jørgen Jensen. 2003. Danmarks Oldtid. Ældre jernalder.

Mads Runge. 2009. Nørre Hedegård. En nordjysk byhøj fra ældre jernalder.

Lars Egholm Nielsen. 2005. Trandersgård - et indblik i ældre jernalders bebyggelses- struktur. Tilgængelig på http://nordmus.dk/images/stories/museet/pdf/aarbog2005/Trandersg%C3%A5rd_LarsEgholmNielsen_2005.pdf

Udgravningsdata

Nordjyllands Historiske Museum jnr. 6785

- Fund & Fortidsminder: 120113 sb 132
- Kulturstyrelsen jnr. 17/02498
- Bygherre: A. Enggaard a/s
- Undersøgt areal: 3.100 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Museumsinspektør Niels Haue (daglig leder)
 - Museumsinspektør Torben Trier Christiansen
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg

